

יוסף טרומפלדור כדמות-מופת והזיכוח על "שייכותו" התנועתית

מאת

יעקב גולדשטיין ויעקב שביט

יוסף טרומפלדור מעמד מיוחד בתולדות ההתיישבות בארץ-ישראל. מעמד דומה לשלו יש כמדומה רק להרצל. כמעט כל הזרמים המרכזיים בציונות גילו וביטאו זיקה אל אישיותו, פעולותיו והגותו וכמעט כולן העניקו פרשנות משלהן ומשמעות משלהן לאיש ולפעלו. כתוצאה מכך טרומפלדור הוא גיבור לאומי, ואולי אף הגיבור הלאומי של תולדות ההתיישבות. להבדיל מדמויות אחרות שהשראתן הצטמצמה למעגל תנועתי ורעיוני מסויים — השראתו של טרומפלדור היתה על התנועה הציונית כולה. דמותו הפכה לדוגמה של דמות-מופת, אישיותו למקרינה השראה, מעשיו לסמל שמחתנכים עליו.

אולם מעמד זה לא הוקנה לטרומפלדור מתוך הסכמה כללית וזהות של זיקה ומורשת. ההיפך הוא הנכון, מעמדו המרכזי של טרומפלדור כדמות-מופת וכגיבור לאומי הוקנה לו תוך מאבק ופולמוס חריף, לעיתים אף אלים, בין מייצגי הפרשנויות השונות. שתי התנועות היריבות הגדולות בציונות — תנועת העבודה והתנועה הרעיונית-סוציאלית — ביטאו כל אחת זיקה עמוקה לטרומפלדור (או: תרומפלדור), טענו כי הן זרקו הן מגלמות את מורשתו, וטענו כי רק הן מבטאות את רוחו בציונות. הצד השני תואר כמי שנושא את שמו של טרומפלדור לשוא, כמתחזה ואוורפטור של הגיבור המת. שתי תנועות חברתיות ורעיוניות שונות לחלוטין זו מזו נשאו את שמו של טרומפלדור: "גדוד העבודה ע"ש יוסף טרומפלדור" הסוציאליסטי-ראדיקאלי-קומו-נארי ו"הברית ע"ש יוסף טרומפלדור", היא בית"ר, הלאומית, האקטיביסטית, האנטי-סוציאליסטית. מתעוררת איפוא השאלה: מדוע נזקקו שתי התנועות הללו לבטא זיקה אל טרומפלדור דווקא? כיצד נוצרה והתהדקה הזיקה אל טרומפלדור ואל ה"טרומפלדוריות" בשני הקצוות של הקשת הפוליטית והרעיונית בציונות? האם

ד"ר יעקב גולדשטיין מלמד תולדות הציונות באוניברסיטת חיפה.

ד"ר יעקב שביט מלמד באוניברסיטת תל-אביב וכן פרסם כמה ספרים בתולדות הציונות.

1 ראה באחרונה, אלקנה מרגלית: קומנה, חברה ופוליטיקה / גדוד העבודה על שם יוסף טרומפלדור בארץ-ישראל, עם עובד, 1980.

הדבר חל כתוצאה מטשטוש תחומים וחוסר הבנה, והאומנם נאחו מחנה פוליטי כלשהו בטרומפלדור ובמורשתו אחיזה שיש בה סילוף דמותו ועיוות של מעשיו?

ענייננו איפוא אינו טרומפלדור עצמו דווקא, אלא בעיקר הדמות שלבש בעיני דורו והדורות הבאים, במורשתו ובאגדתו. למורשת טרומפלדור היה תפקיד מעצב ומחנך. הוא היה סמל של השראה ודגם של אישיות מופת. כיוון שלסמל זה היה תפקיד מעצב ומחנך וכיוון שלפולמוס העמוק על הזיקה אל הסמל היה תפקיד מסוים בתולדות התנועה הציונית², יש מקום לעיין בניגודי-הסמלים הקשורים בשמו של טרומפלדור.

ברירת התכונות

פרשנות הניתנת לדמותה של אישיות מנהיגה, שהיא תמיד דמות מורכבת ורב-פנים, פירושה בדרך כלל ברירה של תכונות מסוימות מתוך מכלול התכונות הקיימות באותה אישיות, הבלטתן והפיכתן לתכונות העיקריות או הבלבדיות שלה. אפי הבחירה, התכונות שנבחרו והדרך שבה נוצקו התכונות הנבחרות הללו כדי ליצור דמות "מלאה" ו"שלמה", חד-משמעית, המתפקדת כסמל או כהאגשה של אידיאה כלשהי, מלמדים לאו דווקא על הדמות עצמה אלא הרבה יותר על התנועה ועל המחנה שעשה את הבחירה ואת האירגון-מחדש. אפשר להניח כי קבוצה כזאת, אחרי שתאמץ לעצמה דמות, תבליט ותדגיש אותן תכונות שהיא מאמינה שהן קיימות בה עצמה, או שהיא חותרת ושואפת לרכוש ולפתח. דרך עיצובו של ה"מיתוס" ואופיו מלמדים על אופיה של התנועה ותודעתה העצמית.

יש לזכור כי החלוקה הקטבית בין שתי תנועות יריבות — תנועת העבודה מזה והתנועה הרוויזיוניסטית מזה — אינה מבטאת את כל המיגזון של ההיזדקקות השונות למורשת טרומפלדור. אפילו בתוך "גדוד העבודה" עצמו נמצאו מי שהדגישו והבליטו יסודות שונים במורשת זו³. גם בתוך בית"ר היו למורשת טרומפלדור השפעות שונות⁴. לגיוון זה תרמו הרקע החברתי והתרבותי השונה שבו צמחו ופעלו התנועות והקבוצות השונות בתוכן. תרמו לו גם ריבוי-הפנים של טרומפלדור עצמו, שהיו בו, לפחות, חמישה מרכיבים: (1) אישיותו של טרומפלדור, תכונות-אופיה ודרך התנהגותה ("האתוס האישי", החיריסמה); (2) תודעת השליחות והאחריות

2 פולמוס זה שב ומופיע בשנים האחרונות בדרך כלל בסמיכות זמן ל"א באדר. באחרונה ממש: שלמה זאמן, "תוכן וצורה בימים ההם ובזמן הזה" (61 שנה תליחי, "א אדר תר"פ—י"א אדר תשמ"א), דבר, 15.2.81.

3 ראה מרגלית, שם, עמ' 48—54, 110—111 "רעיון החלוציות, כפי שניסח אותו י. טרומפלדור, לא הספיק... לרבים שדרשו להרחיבו. כוונתם היתה להרחיב את זהות הגדוד מעבר למה שמתבקש מרעיון החלוציות בניסוחה הכללי, שעיקרו עבודת כיבוש והכשרה ותפקידי הגנה; הם דרשו אפילו קביעת יעדים שמעבר לקומנה וההתיישבות במרבץ המצומצם, כפי שפותחו ב'החלוצ'. הם רצו בצורה חברתית, שתקיף לפחות את כל העובדים בארץ", ע' 110.

4 ראה י. שביט, מרוב למדינה (1978), עמ' 266—288.

האישית של טרומפלדור כפי שבוטאה הלכה למעשה; (3) תוכנית ה"לגיון" ועקרון ה"צבאיות"; (4) התכנית החברתית של טרומפלדור ורעיון "ההכשרה"; (5) פרשת ההגנה על תל-חי והשילוב בין הגנה לבין התיישבות חלוצית. הזיקה אל חמישה יסודות אלה היתה שונה מתנועה לתנועה ומקבוצה לקבוצה.

זיקתה של תנועת העבודה למורשת טרומפלדור

אישיותו של יוסף טרומפלדור סיפקה לתנועת העבודה מופת אנושי שיש בו כדי להשפיע על הדמיון, להלהיב ולתת השראה; מופת שיש בו שילוב בין הרציונאלי והאמוציונאלי. באישיותו של טרומפלדור היו כל הסממנים הדרושים ליצירתה של אגדה כזאת. היא היתה עטופה זוהר וטראגיות כאחד. עברו סיפק לה רקע מתאים: מוצאו הקנטוניסטי, דרך הגבורה שלו בצבא הרוסי ובמלחמה בפורט-ארטור, פציעתו והדרך בה המשיך לתפקד בכל תחומי-החיים למרות גכותו, היותו איש העליה השניה, מופת הגבורה האישי שלו בחזית גליפולי, היותו מיוצרי תנועת "החלוצ", נושא בשורתה של אחדות תנועת הפועלים הארצישראלית — ולבסוף, כמובן, נפילתו בחזית תל-חי.

מותו הטרגי בא בפיתחה של תקופה חדשה בתולדות ארץ-ישראל — תקופת העליה השלישית מצד אחד, והתקופה בה עוצבו גבולות הארץ והתחלף משטר הכיבוש הצבאי במנדאט בריטי. אותה עת דומה היה שטרומפלדור נמצא על המסלול הבטוח לקראת מנהיגות לאומית, כשהוא נישא ונתמך על-ידי עולי "העליה השלישית", שהיו מתלמידיו. בנפילתו איבדה ההגנה העממית, בראשית התהוותה, את הדמות שנועדה בוודאי — בגלל תכונותיה האישיות והביוגרפיה שלה — לשמש מנהיגה הטבעי והמוכר⁵. דברים אלה נכונים גם לתחום המדיני והחברתי. גם כאן עשוי היה טרומפלדור לתפוש מקום בצמרת המנהיגות של תנועת הפועלים ואולי אף של המנהיגות הציונית בכללה.

טרומפלדור היה שייך לכמה רבדים של תנועת העבודה הארצישראלית ומכאן הכלליות של זיקתה אליו. מבחינה כרונולוגית הוא היה איש "העליה השנייה", שכן עלה בראשונה ארצה בשנת 1912. גם מבחינה גילית ניתן לשייך אותו לקבוצת הפועלים הצעירים של "העליה השנייה", מחולליה של תנועת העבודה הארצישראלית. הבדל הגילים בינו לבין אותם צעירים לא היה רב, ולמעשה היה חסר-משמעות. טרומפלדור היה יליד שנת 1880, ובן 32 בעלותו ארצה. מבחינה זאת אומנם עלה בגיל מבוגר יחסית בהשוואה לאחרים, אבל מבוגר היה מדוד בן-גוריון בשש שנים בלבד ומבארל כצנלסון בשבע שנים, והיה צעיר מאליעזר שוחט יליד 1875. יתירה מזאת, אין ספק שטרומפלדור הוזדה מבחינה אידיאולוגית עם הזרם הפועלי-החלוצי ב"עליה השנייה". בתחום החברתי היה, אף רדיקאלי בהשוואה לרבים מאנשי "הפועל-הצעיר", כפי שמלמד נסיון הקומונה שלו ב"מגדל" בשנים 1912—1913.

יחד עם זאת לא היה טרומפלדור איש "העליה השנייה". הוא אף לא היה מוכר,

5 ספר תולדות ההגנה, א, חלק שני, ספר חמישי, עמ' 580.

וממילא היה גם חסר-מעמד, בקרב פועלי "העליה השנייה". הוא לא השתתף בחוויות המרכזיות שעיזבו את דמותה של עליה זאת. להוציא האפיזודה הקומונארית ב"מגדל" ושהתו הקצרה בדגניה לא נטל חלק בחוויות-המאבקים על עבודה עברית במושבות או על מקומו של הפועל היהודי בחוות הלאומיות. הוא לא נמנה עם מייסדי ההסתדרויות החקלאיות וממילא לא נמנה עם פעיליהן. הוא גם לא שיתף עצמו בחוויות האינטימיות של חברות באחת ממפלגות הפועלים או באחת מחבורות הבלתי-מפלגתיים. מפליא הדבר, בהתחשב בעברו היוצא-דופן ובאישיותו המיוחדת, שנוכחותו בארץ היתה בלתי-מורגשת וחסרת השפעה על עיצובה של תנועת העבודה בתחילת דרכה. מבחינה זאת היה אישיות מיוחדת במינה, קרובה למחנה אך לא מהווה חלק ממנו. למרות השקפת עולמו הסוציאליסטית-קומונארית, עברו הצבאי, התחושש העמוקה שלו לכבוד יהודי, להגנה עצמית ולגבורה יהודית, לא הזדהה עם מפלגת "פועלי-ציון" או עם ארגון "השומר". לא היתה קירבה כלשהי — אישית או ארגונית — בינו לבינם.

טרומפלדור לא השתייך איפוא לאבות המייסדים של תנועת הפועלים בימי "העליה השנייה". אף שבא מאותו מעגל תרבותי ואף שהיתה לו עמדה עדיפה בתביעה למנהיגות. אין לדעת, כמובן, אם הדבר גובע מהעובדה שלא היה שייך למעגל האינטימי של הקבוצה, שהתגבשה בתהליך הדרגתי ואינטימי, או מכך שתקופת שהותו הראשונה בארץ היתה קצרה. אין איפוא, לדעת אם היה טרומפלדור הופך למנהיגה של "העליה השנייה" אילו לא פרצה מלחמת העולם.

מורשתו בתנועת העבודה לא נקבעה בתקופת "מגדל", התקופה הסוציאליסטית-קומונארית המובהקת. היא נקבעה (אם נוציא מכלל חשבון את תקופת גליפולי) בשני פרקי-זמן קצרים ואינטנסיביים: השנה לערך בה פעל ב"החלוץ" הרוסי משנת 1918 ועד קיץ 1919, ומחצית השנה לערך בה פעל בארץ משלהי אוקטובר 1919 ועד יום מותו ב-1.3.1920. דומה כי אפשר לומר כי השפעת מורשתו החלה בעיקרו של דבר לאחר מותו ההירואי. מותו הוא שהבליט את דמותו ומעשיו והפך אותה לסמל מוצק ורב-השפעה.

בארבעה תחומים עיצב טרומפלדור את מורשתה של תנועת העבודה. חלק מתחומים אלה עיצבו גם את עולמה הרוחני-חוויתי של בית-ר, אבל בפרשנות שונה ובאופי שונה.

ראשית במימד הגבורה והכבוד הלאומי היהודי: זהו מוטיב בולט שנשזר לאורך כל חייו של טרומפלדור, החל משירותו בצבא הרוסי, דרך פורט-ארתור, גליפולי ותל-חי. קורות חייו מבליטים קו רצוף, נחוש-החלטה, שהיה ידוע לקרובים אליו — וגם לאחרים. תמונות אחדות מחייו היו לנחלת הרבים. מבחינה זאת העניק טרומפלדור לתנועת העבודה הארצישראלית — ולתנועת "החלוץ" בגולה — דמות מופת של לוחם יהודי השומר על כבודו בכל מקום ובכל הזדמנות; דמותו של הקצין היהודי, זה שהתנועה הציונית מאז הרצל, בראה אותו לפעמים בדמות נערצת של שר צבא יהודי מימי קדם. המופת של העמידה בכבוד של הקצין היהודי המגלה גם תעוזה צבאית וגם רגש של כבוד יהודי-לאומי מופנן ובלתי-מעורער היה נחוץ לתנועה חברתית-

עממית. בתקופה של הגנה עצמית מזה ומאבק התיישבותי מזה, גם מי שלא נאחז במורשת הצבאית של טרומפלדור, כאיש מלחמה בשדה-הקרב ממש, יכול היה להזדהות עם ההפגנה החד-משמעית ומעוררת ההשתאות של איש-הצבא היהודי, שנקלע למלחמות של זרים ולסערת הקרב, וידע לשמור על הצלם האנושי והיהודי שבו. בכך יכול היה טרומפלדור להתווסף כסמל חי וקרוב לדמויות גיבורים מן ההיסטוריה היהודית הרחוקה. המימד הרומנטי-הירואי שהיה קיים בתנועת העבודה מצא איפוא בטרומפלדור סמל אנושי ודמות-מופת שעלתה מתוך אותו מעגל חיים עצמו שמתוכו צמחה גם היא.

אולם דמותו של טרומפלדור לא היתה דמות של גיבור יהודי שהגיה אי-מוה, הרשים במעשי המופת שלו, הותיר אחריו אגדה ונעלם. הוא היה מיוצרי "החלוץ" הרוסי וממעצבי דמותו, ובכך גם לאחד ממחולליה של תנועת "החלוץ" העולמית. תנועה זאת עמדה במוקד של העליה העובדת ב"העליה השלישית", שנעשתה למאגר המרכזי של כוח-האדם ממנו שאבה תנועת העבודה הארצישראלית ואשר בעזרתה הגיעה להגמוניה ביישוב ובציונות. בתוך "החלוץ" הרוסי קמו לו לטרומפלדור ראשוני המעריצים וה-תלמידים שהוקסמו מאישיותו, נכבשו לרעיונותיו וקיבלו את מנהיגותו. הוא העניק לה דמותו את דמותו של הגיבור המגשים הנופל על משמרתו. אם ל"השומר" במסגרת "העליה השנייה" היה מעמד בעייתי ורצוף מחלוקות, הנה בטרומפלדור נמצא לאנשי "העליה השלישית" גיבור העומד מעל למחלוקות, הוויכוח על מורשת תל-חי והאקטואליות שלה הנמשך מזה ששים שנה מטשטש לעיתים תכופות נקודה-מרכזית ביחס שבין תולדות ההתיישבות לבין טרומפלדור; היו אלה אולי קורבנו האישי של טרומפלדור, חלם הטרגדיה, המופת האישי והשאיפה שלא היה זה קורבן חנינם, שהעניק לאנשי "העליה השלישית העובדת" את הרצון הנפשי להיאחז בארץ למרות המשבר הכלכלי. לאנשי "העליה השנייה העובדת" לא היה מופת של קורבן אישי כזה.

היה זה טרומפלדור שפירסם, סמוך לשובו ארצה בסוף אוקטובר 1919, את הקול-קורא לאחדות פועלי ארץ-ישראל. פניה נרגשת זאת תרמה בלי ספק להאצתם של המהלכים שהסתיימו בייסודה של הסתדרות העובדים הכללית על בסיס הצעותיו של יוסף טרומפלדור. אומנם קריאתו באה בתנאים נוחים, שכן מפלגת "אחדות העבודה" כבר נואשה מיומרתה להפוך להסתדרות הכוללת של מעמד הפועלים והיתה נכונה למעשה האיחוד הפדרטיבי של מפלגות הפועלים בארץ. אולם דווקא העובדה שטרומפלדור לא היה שייך אירגונית ורעיונית לאחת משתי מפלגות הפועלים והיה לו מעמד "מעל" להן, וכן העובדה שהיה מנהיגה של תנועת חברתית-עממית ואקטיבית גדולה בציונות הסוציאליסטית, הן שהפכו את קריאתו למכריעה. טרומפלדור הופיע כאן למעשה כמנהיגה של "העליה השלישית", הכופה על אנשי "העליה השנייה" תהליך של התאחדות וגיבוש מחדש. אירגונית היסטורית היתה, על כן, בכך שבמעמד הקמתה של ההסתדרות הכללית — הכלי שבלעדיו לא יתוארו הישגיה של תנועת העבודה

6 פרקי עדויות ראשונים בעניין זה נמצאים ביהודה ארז (עורך), חלוצים חיינו ברוסיה, עם עובד, תשל"ו.

7 הקול-קורא של טרומפלדור התפרסם בעיתון "הפועל-הצעיר" בכ"ז כסלו, תר"ף, ובעיתון "קונטרס" של אחדות-העבודה בח' טבת תר"ף.

הארצישראלית — כמעט ולא הוזכרו שמו ותרומתו של טרומפלדור למעשה האזרחית "מיתוס" תל-חי בא והעתיק את כל תשומת-הלב, להט הרגשות ועוצמת הזכרון אל תרומתו החשובה לאין-ערור של טרומפלדור לאחדות תנועת העבודה הארצישראלית ולגיבוש כללי עומעמה מאוד.

גדוד העבודה נשא אומנם את שמו וביטא זיקה למשנתו הסוציאליסטית-אוטונומית. גדוד העבודה למד אומנם מנסיגה של הקומונה ב"מגדל" וניסה להגשים — בתנאים אחרים וביתר-הרחבה — את משנתו החברתית של טרומפלדור. אולם, כך נראה, ל"גדוד העבודה" היה טרומפלדור מעין אב-מחולל רחוק, ובתוך הפולמוסים האידיאולוגיים שהתנהלו במסגרת ה"גדוד" לא היו הרבה ויכוחים על הפרשנות הנכונה לרעיונותיו החברתיים של טרומפלדור כחלק מהוויכוח הכללי על דרכו של הגדוד.

ניתן איפוא לומר כי תנועת העבודה הארצישראלית מצאה בדמותו של טרומפלדור סמל ומופת לכמה יסודות מרכזיים בתוכה, ולכן היתה יכולה להזהות עם אישיותו ועם מעשיו במישור התנועתי והלאומי, מבלי שתיתפר המחלוקת בשאלה איזה יסוד באישיותו היה מרכזי וקובע יותר או איזה חלק ממשנתו היה עיקרי יותר.

תנועת העבודה מצאה בטרומפלדור דמות של מנהיג לאומי המבטא את שאיפתה למנהיגות כלל-לאומית. מנהיגות כלל-לאומית המאחדת שאיפות לאומיות עם שאיפה ליצירתה של חברה צודקת ויוצרת. היא מצאה בטרומפלדור סמל המגלם את האקטיביזם הלאומי שלה, שגם הוא אקטיביזם כלל-לאומי ולא מעמדי, החותר לגיבוש והישול כלים צבאיים למפעל התחייה הלאומי בארץ-ישראל. היא מצאה בטרומפלדור שותף לרעיון יישוב ארץ-ישראל על יסודות של עבודה, שיתוף וצדק⁸. הוגה ואיש-מעשה כאחד החותר למיזוג הרמוני בין תחייה לאומית ומהפיכה חברתית. שני התחומים הללו נראו לטרומפלדור כאחוזים זה בזה מבחינה מהותית, לא סותרים, ועשויים להתממש בזמן אחד. בכך תאם טרומפלדור לעיקר משנתה של תנועת העבודה, שהאמינה באפשרות לממש את החזון הלאומי עם החזון החברתי בעת ובעונה אחת. השקפה שעמדה בניגוד קוטבי להשקפתה של התנועה הרוויזיוניסטית, שטענה כי יש לרכז את כל המרץ הלאומי במימוש היעדים הלאומיים ולהכפיף את המטרות האחרות (ובראש ובראשונה התכנית החברתית) למטרה הלאומית הראשונה. לא ייפלא איפוא כי אימוצו של טרומפלדור על-ידי התנועה הרוויזיוניסטית נראה לתנועת העבודה כ"חילול שם" וכעיוות היסטורי שאין לשאתו.

ולא זאת בלבד. בטרומפלדור נמצאה לתנועת העבודה גם דמות המופת של האדם המגשים; החלוץ הנכון לכל קורבן אישי; המזהה את חייו עם המטרה הלאומית-חברתית. טרומפלדור חיזק במעשיו את האתוס של קורבן היחיד למען הכלל, את

8 בעניין זה ראה: משה ברסלבסקי, פועלים ואירגונים בעליה הראשונה, הקבוץ המאוחד, 1980; ויעקב גולדשטיין: מפלגת פועלי ארץ-ישראל — גורמים להקמתה, עם עובד, 1975 (פרק חמישי) ו"בדרך להגמוניה", עם עובד, 1980. וכן: צבי אבן-שושן "תולדות תנועת הפועלים בארץ-ישראל", ספר ראשון, עמ' 342—343.
אין צורך, כמדומה, להמליץ על קריאת הביוגרפיה של שולמית לסקוב "טרומפלדור — סיפור חייו" (1972).

האמונה בוולונטריות החלוץ, האמונה כי פעולותיו של היחיד יכולות לשנות את מהלכה של ההיסטוריה; וולונטריות שהיה תשתית רוחנית של חלק ניכר מתנועת העבודה הארצישראלית. בטרומפלדור גמצא איפוא סמל המופת של האידיאליזם הקולקטיבי מזה, ושל המנהיגות היוצרת והמחוללת מזה.

זיקתה של בית"ר לטרומפלדור ולמורשתו

יסודות אלה של זיקה ואימוץ עמדו בפני התקפה מוחצת מצד זאב ז'בוטינסקי ובית"ר. אלה פירשו אותו בצורה שונה, העניקו לו משמעות סמלית אחרת.

ז'בוטינסקי הוא זה שהביא את טרומפלדור לתוך בית"ר. דמותו כפי שעוצבה במאמריו ובנאומו של ז'בוטינסקי באה כדי ל"הכשיר" את טרומפלדור ולהפוך אותו לדמות המופת של הנוער הבית"רי. את התרשמותו מפגישתו הראשונה עם טרומפלדור באלכסנדריה בשנת 1915 תיאר כך: טרומפלדור היה אז "כבר מזמן צמחוני, סוציאליסט ושונא-מלחמות — ואולם לא מאותם רודפי-השלום היושבים בחיבוק-ידיים ומחכים שאחרים יילחמו בשבילם"⁹. באלכסנדריה היו שניהם שותפים לתחושה שמלחמת העולם יצרה הזדמנות היסטורית חד-פעמית לפריצת-דרך בשביל הציונות, אבל נחלקו בשאלה העקרונית כיצד יש לנצל את הסיטואציה הזאת. ז'בוטינסקי לא סבר אז כמו שסבר טרומפלדור, כי "כל חזית היא חזית ציון" והחליט לנסוע ללונדון. בלונדון גילה כי טרומפלדור צדק וכי "גדוד בהגי הפרדות" — המשפיל לאורה — שימש בסיס חשוב למאבק המדיני על הקמת הגדודים. ז'בוטינסקי, שהאמין בערכו של הסמל, פירש את הסמליות הראשונית של ההשתתפות בחזית גליפולי בצורה לא-נכונה, ומיהר בלונדון לשנות את דעתו: "דבר אחד ברור לי, וככל אשר מתקדם הזמן והולך ורחוק ממני יותר ויותר המאורע, כהה יותר ויותר מתברר לי הדבר הזה: צדוק צדק טרומפלדור: שש מאות ה-muletiers (בהגי הפרדות) הללו פתחו לאט-לאט תקופה חדשה בהתפתחותן של האפשרויות הציוניות". הגדוד הפך את השאיפות הציוניות משאיפה לגורם אקטואלי ומוחשי, הוא היווה את הגשר הראשון בין החלום למציאות. "אף על פי שניצחנו בעמק-הירדן, הרי הדרך אל הירדן שעבר את גליפולי היתה נכונה"¹⁰.

הנה כי כן בשינוי-הערכין הזה של ז'בוטינסקי בין 1915 ל-1917 נעוץ הבדל בולט בעולמם שהיה לו, אולי, המשך גם בפרשת ההגנה על תל-חי. ז'בוטינסקי פירש "צבאיות" במשמעות של שילוב ההישג המדעי עם קיומו של גדודים סדירים שיש להם ערך מדיני מופגן ומובהק. טרומפלדור היה מוכן להתחיל בפריצת-דרך קטנה וסמלית יותר, מתוך הכרה בחשיבותו של המעשה בחזית קטנה אחת; מתוך נכונות להתרחק לזמן מה מן החזית העיקרית כדי להגיע אליה "מן העורף". הוא היה סבור כי אם לא ניתן להגיע אל ההישג המדיני-צבאי בזמן נתון, אפשר להסתפק בהישג חלקי, המחייב לא פחות העזה ולא פחות קורבנות. אולי אפילו יותר. מובן שכשהשתנו הנסי-

9 זאב ז'בוטינסקי, ספור ימי, עמ' 126.

10 שם, עמ' 135.

בות חזר גם טרומפלדור אל הרעיון הגדול יותר — רעיון הגדודים בחסות בריטניה והרעיון של צבא יהודי הורד מן הקווקז דרומה.

אולם, דומה כי הרישום המרכזי של טרומפלדור, כפי שגרשם על-ידי ז'בוטינסקי היה רישומה של שיחה שניהל ז'בוטינסקי עם טרומפלדור בחדר קטן בצ'לסי בשנת 1916. שיחה זאת — כפי שגרשמה על-ידי ז'בוטינסקי — היא שימשה המסד למקומן של טרומפלדור ולמורשתו בבית"ר. באותה שיחה שאל ז'בוטינסקי את טרומפלדור לפירוש המושג "חלוצים". האם חלוצים פירושה "פועלים"? שאל¹¹. טרומפלדור, לפי ז'בוטינסקי, ענה אז את תשובתו המפורסמת:

— "לא, זהו מושג הרבה יותר רחב. כמובן, דרושים גם פועלים, ואולם לא זהו המובן של המלה 'חלוצי'. לנו יהיו דרושים אנשים מוכנים 'לכל', לכל מה שתדרוש ארץ-ישראל. ל'פועל' יש האינטרסים הפועליים שלו. לחיילים ה'esprit de corps' שלהם; לרופא, למנהגם ולכל השאר יש הרגלים משלהם, אם אפשר לומר כך. אולם אנחנו צריכים להקים דור, שלא יהיו לו אינטרסים ולא הרגלים. מטיל-ברזל סתם. גמיש — אבל מתכווץ, מתכת שאפשר לחשל ממנה כל מה שיש צורך בו בשביל המכונה הלאומית. חסר גלגל? — אני הגלגל. חסרים מסמר, בורג, גלגל-תנופה? קחו אותי. צריך לחפור באדמה? אני חופר. צריך לירות, להיות חייל? אני חייל. משטרה? רופא? עורכי-דין? מורים? שואבי-מים? בבקשה, אני עושה הכל. אין לי פרצוף, אין פסיכולוגיה, אין רגשות, אין לי אפילו שם: אני — האידיאה הטהורה של שירות, מוכן לכול, אינני קשור בשום דבר; אני יודע רק ציווי אחד: לבנות".

ולתגובתו של ז'בוטינסקי כי "אין בני-אדם כאלה", עונה טרומפלדור: "יהיו", ולאחר זמן מעיר ז'בוטינסקי "שוב טעיתי, והוא צדק"¹². דמות זאת של "חלוצי", חסר קלסתר-פנים מעמדי — ואפילו אישי — כמעט לא-הומאני ובוודאי רחוק מדמותו של האדם באוטופיות הסוציאליסטיות שהשפיעו על טרומפלדור (שם תכלית החברה, כידוע, לספק ולמצות בצורה הרמונית את השאיפות המיוחדות של בני-האדם השונים) ביקש ז'בוטינסקי — בשמו של טרומפלדור — להטביע כדמות-מופת מחנכת בתנועת בית"ר. כשנדרשה בית"ר לנסח אידיאולוגיה חברתית וכשנדרשה לנסח את מושג ה"חלוציות" שלה בא הפירוש הזה של ז'בוטינסקי להציע דמות שונה של חלוצי מהדמות המקובלת בתנועת העבודה. ה"חלוצי" ה"ז'בוטינסקי" התפרש כ"חלוצי" לאומי, מי שעומד מעל לכל מחלוקת מעמדית; לאו דווקא פועל שכיר אלא "כל" יהודי העולה ארצה ותורם מכשרונו ומייחודו להתפתחות האומה.

11 שם, עמ' 205—206.

12 קשה כמובן לדעת האם אכן התקיימה שיחה זאת בארבע-עיניים או שאינה אלא סיפור של ז'בוטינסקי הבא למסור את "השקפתו" של טרומפלדור בדרך של מונולוג. כנגד האותנטיות של השיחה אפשר לטעון כי אותה עת, ב-1916, לא נמצא ז'בוטינסקי במחלוקת רעיונית עם מפלגות הפועלים הארצישראלית באשר לפרשנות של מושג ה"חלוצי" ולא היה לכן שום מניע מצידו "למשוך" את טרומפלדור לכלל הגדרה חד-משמעית ואף פרובוקטיבית המציגה דגם שונה של "חלוצי" מזה המקובל על מפלגות הפועלים. בכל מקרה, שיחה זאת התנהלה לפני שטרומפלדור גיבש את מצעו לתנועת ה"חלוצי", שאינה דומה לתוכן שיחתו זאת שגרשם ז'בוטינסקי.

גם בבית"ר עמדו, כמובן, על הסתירה בין הגדרה זאת של ה"חלוצי" לבין הגדרת החלוצי של טרומפלדור עצמו, ובעיקר בין האופי הסוציאליסטי-שוויוני של משנתו החברתית של טרומפלדור. לשם כך ניסו לעתים להפריד בין טרומפלדור בעל התכונות האוטופיסטיות בתחום החברתי לבין טרומפלדור המנהיג הלאומי ודרך חייו¹³. לצורך זה התעלמו, למשל, מתרומתו המכרעת של טרומפלדור להקמת הסתדרות העובדים הכללית ולעיצוב עקרונותיה. אף אם התנהלה השיחה של ז'בוטינסקי וטרומפלדור במציאות, ואף אם אכן אמר טרומפלדור מה שמוסר ז'בוטינסקי מפיו, הרי אין ספק שהתכוון לדברים שונים מאלה שהתכוון אליהם ז'בוטינסקי. השקפת-עולמו החברתית עמדה בניגוד גמור להשקפתו של הרוויזיוניזם. הוא דגל כמובן בהפיכתה של ההסתדרות לחברת עובדים; הלאומיות שלו נוסחה תמיד בצורה קולקטיבית-קואופרטיבית וקומונאליזם; המיגור המרכזי — אף הבלעדי — במשק שתיאר לעצמו היה המיגור הקואופרטיבי ולא הפרטי. ה"חלוצי" חסר הפרצוף שלו לא היה יחיד הנמהל ונטמע בתוך הלאום ובשירותו, אלא יחיד הפועל במסגרת קולקטיבית-חברתית. הגשמת התכונות החברתיות שלו היתה, כאמור, חלק אינטגרלי מההגשמה הלאומית והצבאית. יתרה מזו — כל עולמו הרוחני של טרומפלדור (טולסטויאניות, סוציאליזם אוטופי) עמד בניגוד מוחלט לעולם האינטימטי של בית"ר שעשתה אידיאליזציה של היוזמה הפרטית, מתחה ביקורת נוקבת על ההכשרה המקצועית והתנגדה לחובת ההכשרה לשם קבלת רשיון-העליה לעובדים. ז'בוטינסקי ובית"ר מתחו לא אחת ביקורת בוטה על "ההכשרה החקלאית האומללה" והציבו במקום החקלאי טיפוס של "ידו בכול", ובתוכו גם בעל הרכוש (ואף מי שמעבד את עלייתו ארצה כדי לצבור רכוש!). המשווה את יסודות ה"חלוצי" בניסוחו של טרומפלדור לעקרונות בית"ר (1934) ימצא ביניהם תהום שקשה לגשר עליה; אנטי-סוציאליזם טוטלי (הגדרת הסוציאליזם כ"טומאה"), התנגדות לעקרון מרכזי בהשקפתו של טרומפלדור, עקרון הלאמת הקרקע, התנגדות לאידיאל של חברה שוויונית וכד'. היו אומנם בבית"ר קבוצות קטנות שאימצו את השקפת טרומפלדור על מעמדה של ההתיישבות העובדת ומרכזיותה, אבל אלו נותרו תמיד חסרות השפעה ובשולי התנועה הבית"רית¹⁴. לפי ההגדרה ה"ז'בוטינסקית" תורתו של טרומפלדור היתה "שעטנו" מובהק!

סתירה עמוקה זאת בעולמה הרעיוני של בית"ר והסתירה הבולטת בין רעיונותיו של טרומפלדור לבין דפוסי-הפעולה של בית"ר כתנועה מחנכת עממית וכתנועה חברתית — שהביאה לידי כך שאיבדו הרוויזיוניזם טענו במרידות ובסרקום כי טרומפלדור נפל פעמיים, פעם בתל-חי ופעם גשדדו אוצרות רוחו בזירה הציבורית על-ידי ז'בוטינסקי ובית"ר — התעמעמה כתוצאה ממרכזיותם של יסודות אחרים בדמותו ומורשתו של טרומפלדור. גם בבית"ר הפך טרומפלדור סמל להגנה על הכבוד הלאומי, לגיבור הנופל לבדו על משמרתו, לאיש-הצבא הפועל במסגרות של צבא סדיר. לתנועות הנוער הלאומיות במזרח אירופה ובמרכזה היו גיבורים לאומיים משלהם. החוויה הלאומית של הנוער הלאומי הבית"רי הושפעה מדמותם של גיבורים לאומיים אלה, אבל לא היה לה גיבור לאומי בן-הזמן. פגיועה לאומית איננה יכולה רק לשאול גיבורים של אחרים. היא

13 ראה ספר בית"ר, קורות ומקורות, כרך א, תשכ"ט, עמ' 388.

14 שביט, שם.

זקוקה לגיבור משלה על פי המודל של גיבורים זרים. וכך הביא ז'בוטינסקי לבית"ר את דמותו של הגיבור המת זה מקרוב. תל"חי הפכה בת דמותם של פורט-ארתור וסבסטופול לרוסים, וורדן לצרפתים. טרומפלדור — גיבור שעמד במאבק גבורה על מבצר קרוב, לא העובדה שהגן על נקודת-ישוב היא חשובה, ואין כלל חשיבות לשאלה האם הגנה זאת סייעה במשהו לעיצובה של מפת הגבול. המעשה עצמו, המעשה ההירואי, הוא ההופה גיבור לדמות מופת.

החזרה אל פרשת תל"חי והפיכתה לסמל בית"ר היא שנראתה בעיני תנועת העבודה כאחיות-עיניים וכאזוורפרציה. ממילא היא שהינה את הפולמוס המריר והכולל בין תנועת העבודה והרוויזיוניזם. כבר ב-1920 הפך ז'בוטינסקי את ההגנה על תל"חי לסיפור גבורה סמלי ולגרעין של תכנית מדינית. ההתקפות עליו מצד אנשי תנועת העבודה כי אינו רשאי להפוך את תל"חי לסמל שכן הוא התנגד להגן עליה ותבע את החזרתה של טרומפלדור והמגינים מהמקום, נענתה על-ידי ז'בוטינסקי בתשובה כי הטרגדיה בתל"חי לא אירעה משום שהשאירו את טרומפלדור ליפול על משמרתו — כדי להפוך לסמל — אלא משום שהשאירוהו שם כתוצאה מכשלון ואולת-יד. "לעולם אסור להעמיד אנשים במצב, העתיד להסתיים בהכרח בטרגדיה, או להשאיר אותם במצב כזה"¹⁵. העובדה שהוא ביקש למנוע את הטרגדיה איננה יכולה למנוע ממנו ומתנועתו לאמץ את תל"חי כסמל — ההיפך הוא הנכון, היא מעניקה לו, בניגוד לאחרים, את הזכות הזאת.

תל"חי לא הפכה סמל לערכה של ההתיישבות החקלאית השיתופית, לשילוב בין הת-יישבות חקלאית שיתופית לבין "אסטרטגיה יישובית" יומה ומתוכננת לעיצוב גבולות הארץ. הרוויזיוניזם לא האמין בערך המדיני והאסטרטגי של נקודות-ישוב או אפילו בערך ההפגנטי-מוראלי של הקמתן. עמדתו השוללת כלפי ההתיישבות החקלאית השיתופית ומקומה בהשקפת העולם ובמערכת העשייה של התנועה הציונית הביאה אותו גם לשלילה של הערך המדיני והאסטרטגי של ההתיישבות הזאת. טרומפלדור, על כן, לא היה דמות הגיבור המתיישב-המתנחל, המגן על חלקת אדמתו החרושה (בנוסח גיבורי המערב והספר בארצות-הברית). הוא הפך לגיבור הנאבק נגד מתקפים ושוודדים, נגד אלה המתנכלים לשאיפות האומיות של העם היהודי בארץ-ישראל. בכך נעתק טרומפלדור מן המציאות ההיסטורית בה פעל והפך גיבור בן-דמותו של יוזף פילדסוסקי.

15 ז'בוטינסקי, "בין הששי לאחד-עשר", בנאומים, עמ' 265—271. ועוד ראה: במקום קדיש, יום הזכרון לטרומפלדור, הירדן, 15.3.35; "ירייתו האחרונה", היום, י"ב אדר תרצ"ט; מיומנו, רעם 14.7.31. גם אחרים בתנועה הרבו לכתוב על המופת של טרומפלדור בתל"חי, לפעמים בניגוד לעמדתו של ז'בוטינסקי. אב"א אחימאיר, למשל, השתמש בטרומפלדור נגד ז'בוטינסקי עצמו, שכתב על טרומפלדור שהתנדב לגליפולי כדי להשיג את המדינה היהודית לא "על גשר של נייר". מכל מקום, ביקורת זאת רק מובלעת, למעשה ראה בטרומפלדור ובז'בוטינסקי שניים שפעלו בניגוד לעמדתו של המנחה הרשמי ועמדתו של מנחה הפועלים. אב"א אחימאיר, "מתל"חי עד, ועד בכלל", היום, י"ב אדר תרצ"ט. ואילו פון-ויזל טען כי למעשה המיתוס של טרומפלדור נוצר על-ידי בית"ר ולא על-ידי ההסתדרות הכללית, שהעדיפה את "מיתוס" גורדון או "מיתוס" ברנר אבל "לא ידעה ליצור את המיתולוגיה של טרומפלדור", הירדן, 13.3.1936.

למשל, גיבור לאומי ומשחרר לאומי¹⁶. גם העובדה כי טרומפלדור נפל על משמרתו כמגן על נקודת-ישוב מבודדת, לא בראש גדוד צבא סדיר ("לגיון") לא הפריעה לאימוצו ולהפגנת ה"מיתוס" שלו בעולמה הרוחני-החזיוני של בית"ר. תרמה לכך ההרגשה של עקרון הצבאיות הפומבית והמופגנת — מבחינה אירגונית ותכונת אופי גם יחד באישיותו ובמעשיו של ז'בוטינסקי. העובדה שבתנועת העבודה לא הודגש יסוד זה במורשת הטרומפלדוריאנית, ואף היה בה סממנים של דחיה והתנגדות עקרונית ומוסרית (וגם פוליטית) של עקרון הצבאיות ואתוס הצבאיות — יסוד ברור בטרומפלדור ובט-רומפלדוריאניות — סייעה לכך שהסתירות הנובעות מאימוץ מורשת טרומפלדור על-ידי בית"ר לא הפריעו להפגנת המורשת הזאת בבית"ר ולהפיכתה לחלק מהותי בעולמה הרוחני.

★

טרומפלדור — כגיבור לאומי וכגיבור כלל-לאומי — מהווה תופעה מיוחדת במינה בתולדות הציונות. הפרשנויות השונות של דמותו ומורשתו, הפולמוס והעיונות האידיו-אולוגי, המילולי (שניתן לו ביטוי גם בספרות לסוגיה) והאליים, לא פוררו את דמותו כגיבור לאומי ולא גרמו להמעטת דמותו, להשכחתה ולדחייתה לתוך מערך סמלי של מחנה אחד. ההיפך הוא הנכון, הוויכוח הנמשך והמתמשך מתקיים כל העת בתוך מסגרת רחבה שאיננה פוגעת בדמות ואיננה מעמעמת אותה. טרומפלדור הוא גיבור לאומי שאינו שנוי במחלוקת ומעמדו מתעצם ככל שפרשנות דמותו מתרחבת ומתעשרת.

נספח:

לפעלי ארץ-ישראל

היהדות הרוסית נעקרת ממקומות-הישוב הנושנים והמוניה עומדים כולם צרורותיהם על שכמם ימחכים לפתיחת שערי-הארץ. עומדים הם על פרשת הדרכים מליאי צער ותקוות. אם יפתחו השערים המובטחים, נהור ינהרו הנה המונים המוכנים לכל קרבן, מפני שאין להם מה להפסיד, מאחוריהם חרמות, עינויים, פוגרומים, הרג וחילול כבוד בנותיהם ונשיהם. ואם השערים לא ייפתחו, לא תהיה להמונים כל ברירה בלתי אם להשלים עם מצבם ולהפקיר את עצמם לעינויי גיהנום. שוב יבואו פוגרומים וטבח, שוב יאנסו את בנותיהם ונשיהם. שוב יזרמו בהרי-גחלי דם לדראון-עולם. היהדות הרוסית דופקת על שערי הארץ. ומהו המצב מעבר לשערים בארץ פנימה? בחוגי המנהיגים: חוסר-אמצעים,

16 באוגוסט 1935 התקיימה בקראקוב הפגנה בית"רית גדולה לזכרו של פילדסוסקי. בנאומו של ז'בוטינסקי לאור לפידים הקביל בין טרומפלדור לבין פילדסוסקי ואמר "מחר בערבכם את עפר תל"חי בעפר סובייניץ (קברו של פילדסוסקי), הם ישוחחו ביניהם. האחד ישלח לחברו את כל הרעיונות של אהבת-המולדת, על חיים שהם לצרכי האומה, רעיונות על הקרבן הנצחי וטובת המולדת. האחד שולח לשני שקית של עפר סמלי, תחום לתחום תדבר. למנהיג הנערץ של העם הפולני, יוסף פילדסוסקי, מביאה התנועה העברית הלאומית השואפת לשחרר את עמה וארצה — עפר משדה הקרב של יוסף טרומפלדור". ז'בוטינסקי נואם לפני הנוער הלאומי (מכתב מקרקוב), הירדן, 25.8.1935.

העדר-אינציאטיבה, חוסר עבודה, חוסר עובדים וחיים כל שהם. ובתוך ההמון? בעובדי את ארץ-ישראל בתחילת המלחמה היו כאן שתי מפלגות-פועלים: "הפועל הצעיר" ו"פועלי ציון". ביניהן היתה מלחמת-דעות, אולם על שאלות כלליות עוד אפשר היה למצוא תשובה כללית. היתה הסתדרות חקלאית מאוחדת של הפועלים, קופת-חולים אחת כללית. עתה אין כל דבר משותף. ל"הפועל הצעיר" "משרד-עבודה" שלו ול"אחדות-העבודה" — "לשכת-עבודה" שלה. שתי קופות-חולים, שתי הסתדרויות של פועלים חקלאיים. ומלחמה נטושה גם בין שני זרמים של פועלי-הרכבת. מה טעם לכל זה? יש לי הרבה ידידים מימים שעברו בשורות שתי המפלגות; יחד עבדנו, יחד קדחנו, יחד היינו צפויים לסכנה גם פה וגם בגאליפולי, יחד אהבנו בלי כל חשבונות את הארץ הזאת, את ארצנו. אני אוהב ומכבד את ידידי הישנים משני המחנות. ומי יעז לא לכבד ווטרינים שנשארו עומדים על משמרתם בלי הפסק כל הזמן. גם הם עצמם אהבו וכיבדו איש את רעהו.

אהבו וכיבדו, אולם עכשיו אין איש יכול לדבר אל רעהו שלא בחריקת-שיניים. מה טעם? פעמים אחדות הקשבתי וחזרתי והקשבתי לטענותיהם של שני הצדדים, ירדתי לעומקו של הדבר והתאמצתי להשתחרר מהשקפות הפרטיות כדי שאוכל לגשת אל השאלה ביתר אובייקטיביות וביתר רחבות. ולבסוף באתי לידי מסקנה, כי ישנו בסיס לעבודה משותפת ומוסדות יכולים להיווצר. לפני שמונה חדשים עשו, אמנם, נסיון יפה למצוא את הבסיס הזה וליצור מוסדות משותפים. אך הנסיון לא הצליח. מדוע?

מה לעשות עכשיו, אחרי אי-ההצלחה הראשונה? קודם כל צריך להבין שבנסיון הראשון שלא הצליח עוד לא נגמרה העבודה; אחרי הנסיון הראשון צריך לבוא, בשעת-הכושר הראשונה, נסיון שני. ושעת-כושר זו הנה באה, שעה שגל של חברים עולים עומד על מפתן-הארץ ודורש שיעזרו לו בכוחות משותפים.

אחרי שיחות פרטיות, שהיו לי במשך החודש האחרון עם אחדים מתבררי שתי המפלגות אפשר, לפי דעתי, להביא אותן לידי הסכמה על היסודות הבאים: המפלגות מוסיפות להתקיים; הפועלים (נכון יותר: העמלים, שאינם מנצלים עמל-אחרים) בוחרים צירים למועצה משותפת. שיטת הבחירות תהיה פרופורציונאלית. רשימות מותרות גם מטעם המפלגות וגם מטעם אגודות שונות אחרות.

המועצה היא בלתי-מפלגתית ויוצרת מוסדות משותפים: (א) לשכת-עבודה. (ב) לשכת-מודיעין. (ג) קופת-חולים. (ד) בתי-עולים. (ה) בתי-אוכל. (ו) שיעורי-ערב. (ז) קופת מלוה. המועצה עוזרת גם בארגון אגודות מקצועיות. מלבד זה ישנה למועצה הרשות להחליט ולהוציא לפועל דברים ועבודות, שבאה עליהם הסכמת באי-כוח כל המפלגות במועצה. בדברים שאין עליהם הסכמה — ההחלטה לא תוצא לפועל ע"י המועצה ולא בשמה, אלא ע"י אותן המפלגות שהסכימו לה. בהקבלה למועצה נוצרות גם אגודות מקצועיות בלתי-מפלגתיות שתתאחדנה אחר כך לאגודת האגודות הבלתי-מפלגתיות. מובן מאליו, שהאגודות המקצועיות הקיימות חייבות אף הן להיחפך לבלתי-מפלגתיות. האגודות המקצועיות תעבודנה בהסכם עם המועצה.

וזהו בקווים כוללים כל התכנית. תכנית פשוטה, וגדמה גם בת-קיימא. חובה היא

להשתדל להגשים אותה. ועדי המפלגות צריכים לבוא לידי הסכמה מוחלטת. אם ימצאו לנחון אפשר יהיה לקרוא לוועידה. אחרי זה צריך יהיה לערוך בחירות למועצה. חוזר אני: היהדות עומדת לפני מאורעות חשובים מאוד. בחדשים הבאים או בשנים הבאות ייחתך גורל עם-ישראל בארץ-ישראל, אם להיות ואם לחדול, והמנהיגים אינם מוכנים למפעל הגדול. אין להם תכנית. מן הצד השני, נרדפים על צווארם על-ידי פוגרומים שלא היו דוגמתם, נטבחים ממש, עומדים היהודים הרוסים על מפתן-הארץ ומתחננים לתת להם להיכנס אליה. נחוצה התאמצות מאוחדת של כל העובדים. כל רגע יקר. כל הנכנס לארץ ניצל ממות בטוח או מחיי-אנוסים. כל רגע של איחור לחטא ייחשב לנו. התאמצו-נא, איפוא, לחרוג מתוך מעגל-המפלגתיות, גשו-נא איש לרעהו לשם העבודה המשותפת בלב-אחים פתוח לרווחה.

עזרו לפתור שאלה חשובה! עזרו לעומדים על מפתן-הארץ לבוא אליה! הצילו אותם!

יוסף טרומפלדור